

ЛЬВІВСЬКИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

Присвячується

60-річчю економічного факультету

Львівського національного університету імені Івана Франка

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
IVAN FRANKO NATIONAL UNIVERSITY OF LVIV

Stepan VASKIV

CROSS-BORDER COOPERATION OF UKRAINE:

STATE POLICY, EUROPEAN INTEGRATION DIMENSION AND STRATEGIC PERSPECTIVES

Monograph

Lviv
2026

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

Степан ВАСЬКІВ

ТРАНСКОРДОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ:

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА, ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ ВИМІР І СТРАТЕГІЧНІ ПЕРСПЕКТИВИ

Монографія

Львів
2026

DOI: https://doi.org/10.30970/CBCU.2026
УДК 339.92.021(477-192.2)
В20

Рецензенти:

д-р екон. наук, с. н. с. *Х. М. Притула*
(ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України», Львів);

д-р екон. наук, проф. *О. М. Шубалий*
(Луцький національний технічний університет, Луцьк)

Науковий редактор
д-р екон. наук, проф. *О. С. Гринькевич*

Рекомендовано до друку Вченою Радою
Львівського національного університету імені Івана Франка
(протокол №14/9 від 30 вересня 2026 р.)

Васьків Степан

В20 Транскордонне співробітництво України: державна політика, євроінтеграційний вимір і стратегічні перспективи : монографія / Степан Васьків. – Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2026. – 298 с.

ISBN 978-617-10-1006-2

Монографія присвячена теоретико-методологічним засадам державної політики розвитку транскордонного співробітництва України в умовах євроінтеграції. Розкрито інституційні основи управління взаємодією прикордонних територій, проаналізовано практику транскордонного співробітництва українських регіонів у контексті безпекових викликів і перспектив євроінтеграції, обґрунтовано підходи до оцінювання структурних диспропорцій прикордонного розвитку. Визначено стратегічні орієнтири трансформації державної політики у цій сфері та механізми їх реалізації відповідно до політики згуртованості ЄС, окреслено цифровий вимір модернізації державної регіональної політики та запропоновано систему статистичного забезпечення моніторингу транскордонного співробітництва.

Видання розраховане на науковців, представників органів державної влади та місцевого самоврядування, викладачів і студентів відповідних спеціальностей, а також усіх, хто цікавиться питаннями розвитку транскордонного співробітництва України.

УДК 339.92.021(477-192.2)

© Васьків Степан, 2026
© Львівський національний університет імені Івана Франка, 2026

ISBN 978-617-10-1006-2

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ **7**
ВСТУП **10**
INTRODUCTION **15**

Розділ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА **21**
1.1. Еволюція транскордонного співробітництва в економічній теорії та міждисциплінарних дослідженнях 21
1.2. Понятєвий апарат вивчення транскордонного співробітництва 26
1.3. Транскордонне співробітництво в системі міжнародної територіальної співпраці та безпеки 40

Розділ 2. ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ РОЗВИТКУ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА **55**
2.1. Інституційна архітектура транскордонного співробітництва 55
2.2. Інституційно-економічний механізм державної політики у сфері транскордонної співпраці 71
2.3. Європейські практики транскордонної політики 93

Розділ 3. ТРАНСКОРДОННА СПІВПРАЦЯ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ БЕЗПЕКОВИХ ВИКЛИКІВ І ПЕРСПЕКТИВ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ **108**
3.1. Інструменти оцінювання розвитку та ефективності транскордонного співробітництва 108
3.2. Зовнішньоекономічна діяльність регіонів України як індикатор євроінтеграційних процесів 132
3.3. Організаційні форми транскордонного співробітництва 152

Розділ 4. ТРАНСКОРДОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ СПІВПРАЦІ: СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ **164**
4.1. Трансформація державної політики розвитку транскордонного співробітництва України та її стратегічні орієнтири 164
4.2. Стратегічний розвиток транскордонного співробітництва України в умовах реалізації політики згуртованості ЄС 187
4.3. Статистичне забезпечення моніторингу транскордонного співробітництва України в умовах цифрової модернізації державної регіональної політики 211

ВИСНОВКИ **238**
CONCLUSIONS **243**
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ **248**
ДОДАТКИ **276**

CONTENTS

LIST OF SYMBOLS **7**
INTRODUCTION (Ukr.) **10**
INTRODUCTION (Eng.) **15**

Chapter 1. THEORETICAL FUNDAMENTALS OF STATE POLICY OF CROSS-BORDER COOPERATION DEVELOPMENT **21**
1.1. Evolution of cross-border cooperation in economic theory and interdisciplinary research 21
1.2. Conceptual framework of studying cross-border cooperation 26
1.3. Cross-border cooperation in the system of international territorial collaboration and security 40

Chapter 2. INSTITUTIONAL SUPPORT OF STATE POLICY OF CROSS-BORDER COOPERATION DEVELOPMENT **55**
2.1. Institutional architecture of cross-border cooperation 55
2.2. Institutional and economic mechanism of state policy the area of cross-border cooperation 71
2.3. European practices of cross-border policy 93

Chapter 3. CROSS-BORDER COOPERATION OF REGIONS OF UKRAINE IN TERMS OF SECURITY CHALLENGES AND PROSPECTS OF EUROPEAN INTEGRATION **108**
3.1. Assessment instruments of development and efficiency of cross-border cooperation 108
3.2. Foreign economic activity of regions of Ukraine as an indicator of EU integration processes 132
3.3. Organizational forms of cross-border cooperation 152

Chapter 4. CROSS-BORDER COOPERATION OF UKRAINE IN THE SYSTEM OF INTERNATIONAL TERRITORIAL COLLABORATION: STRATEGIC ORIENTATIONS FOR DEVELOPMENT **164**
4.1. Transformation of state policy of cross-border cooperation development of Ukraine and its strategic orientations 164
4.2. Strategic cross-border cooperation development of Ukraine in the context of implementing EU cohesion policy 187
4.3. Statistical support of cross-border cooperation monitoring of Ukraine in terms of digital modernization of state regional policy 211

CONCLUSIONS (Ukr.) **238**
CONCLUSIONS (Eng.) **243**
REFERENCES **248**
APPENDICES **276**

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

АЕО – авторизований економічний оператор
ВООЗ – Всесвітня організація охорони здоров'я
ДСРР – Державна стратегія регіонального розвитку
ДФЄС – Договір про функціонування Європейського Союзу
ДФРР – Державний фонд регіонального розвитку
ЄК – Європейська Комісія
ЄОТС – європейське об'єднання територіального співробітництва
ЄС – Європейський Союз
ЄСФ+ – Європейський соціальний фонд плюс
ЄФРР – Європейський фонд регіонального розвитку
ЗЕД – зовнішньоекономічна діяльність
ЗТО – зовнішньоторговельний оборот
КМУ – Кабінет Міністрів України
МВФ – Міжнародний валютний фонд
МОП – Міжнародна організація праці
МПР – малий прикордонний рух
МТС – міжнародне територіальне співробітництво
НАТО – Організація Північноатлантичного договору
ОБСЄ – Організація з безпеки і співробітництва в Європі
ОВА – обласна військова адміністрація
ОЕСР – Організація економічного співробітництва та розвитку
ОЄС – об'єднання єврорегіонального співробітництва
ОМС – органи місцевого самоврядування
ООН – Організація Об'єднаних Націй
РЄ – Рада Європи
СЕЗ – спеціальна економічна зона
СОТ – Світова організація торгівлі
ТКЕС – транскордонне економічне співробітництво
ТКС – транскордонне співробітництво
ФТТ – функціональний тип території
ЦЕРН – Європейська організація з ядерних досліджень
ЮНЕСКО – Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури

AMIF (*Asylum, Migration and Integration Fund*) – Фонд притулку, міграції та інтеграції ЄС

BMVI (*Border Management and Visa Policy Instrument*) – Інструмент управління кордонами і візової політики

CARDS (*Community Assistance for Reconstruction, Development and Stabilisation*) – програма допомоги ЄС країнам Західних Балкан

CBC (*Cross-Border Cooperation*) – транскордонне співробітництво (складова назв програм ЄС, зокрема ENI CBC)

CLLD (*Community-Led Local Development*) – місцевий розвиток під керівництвом громад

CPR (*Common Provisions Regulation*) – Регламент про спільні положення фондів ЄС

DT4UA (*Digital Transformation for Ukraine*) – проєкт цифрової трансформації України

EGTC (*European Grouping of Territorial Cooperation*) – англомовний відповідник ЄОТС

ENI (*European Neighbourhood Instrument*) – Європейський інструмент сусідства

ERDF (*European Regional Development Fund*) – англомовний відповідник ЄФРР

ESPON (*European Spatial Planning Observation Network*) – Європейська мережа спостереження за просторовим плануванням

GEF (*Global Environment Facility*) – Глобальний екологічний фонд

Interreg (Interreg – European Territorial Cooperation) – Європейське територіальне співробітництво, інструмент політики згуртованості ЄС

INTERACT (*Interreg Technical Assistance*) – програма технічної підтримки транскордонних програм Interreg

IPA (*Instrument for Pre-Accession Assistance*) – Інструмент передвступної допомоги

ISF (*Internal Security Fund*) – Фонд внутрішньої безпеки ЄС

ISO (*International Organization for Standardization*) – Міжнародна організація зі стандартизації

ITI (*Integrated Territorial Investment*) – інтегровані територіальні інвестиції

KEEP (*Knowledge and Expertise Exchange Platform*) – база даних проєктів, партнерств і фінансування програм Interreg

LACE (*Linkage, Assistance and Cooperation for the European Border Regions*) – програма підтримки транскордонного співробітництва прикордонних регіонів Європи

LPI (*Logistics Performance Index*) – Індекс ефективності логістики

MEDA (*Mesures D'Accompagnement / Mediterranean Economic Development Area*) – фінансовий інструмент ЄС підтримки країн Середземномор'я

MFF (*Multiannual Financial Framework*) – Багаторічна фінансова рамка ЄС

NCTS (*New Computerised Transit System*) – Нова комп'ютеризована транзитна система

NDICI (*Neighbourhood, Development and International Cooperation Instrument – Global Europe*) – Інструмент сусідства, розвитку та міжнародного співробітництва

NUTS / NUTS-UA1–UA3 (*Nomenclature of Territorial Units for Statistics*) – спільна класифікація територіальних одиниць для статистики

PHARE (*Poland and Hungary: Assistance for Restructuring their Economies*) – програма допомоги ЄС країнам Центральної та Східної Європи

TACIS (*Technical Assistance to the Commonwealth of Independent States*) – програма технічної допомоги ЄС колишнім країнам СНД

TEN-T (*Trans-European Transport Network*) – Транс'європейська транспортна мережа

TEU (*Twenty-foot Equivalent Unit*) – умовна одиниця контейнеромісткості

UNDP (*United Nations Development Programme*) – Програма розвитку ООН

WEF (*World Economic Forum*) – Всесвітній економічний форум

ВСТУП

Транскордонне співробітництво є невід'ємною складовою сучасного розвитку прикордонних територій і одним із найдієвіших механізмів поглиблення міжнародної територіальної взаємодії. Його становлення пов'язане з процесами європейської інтеграції, децентралізації, регіоналізації та посилення ролі територій у реалізації економічних і соціальних ініціатив. Упродовж останніх десятиліть транскордонна взаємодія поступово вийшла за межі традиційних контактів між органами влади та територіальними громадами суміжних держав, охопивши економічні, інфраструктурні, соціальні, екологічні, культурні та інституційні сфери. Відповідно змінюються її функції, механізми організації та вимоги до державної політики, яка визначає умови розвитку транскордонних зв'язків.

Для України значення транскордонного співробітництва зумовлене її географічним положенням, безпосереднім сусідством із державами Європейського Союзу, нерівномірністю соціально-економічного розвитку регіонів та необхідністю активнішого включення українських територій у європейський економічний і соціальний простір. Транскордонна взаємодія створює можливості для розширення зовнішньоекономічних зв'язків, розвитку транспортної та прикордонної інфраструктури, залучення інвестиційних і фінансових ресурсів, реалізації спільних проєктів та обміну досвідом у сфері територіального розвитку. Водночас її потенціал значною мірою залежить від спроможності державної та регіональної політики забезпечити належне інституційне середовище, узгодженість стратегічних пріоритетів і ефективне використання доступних інструментів міжнародної територіальної співпраці.

Нові умови функціонування транскордонних територій особливо виразно проявилися після початку повномасштабної російської агресії проти України. Безпекові ризики, зміна напрямів зовнішньоекономічних потоків, перебудова транспортно-логістичних зв'язків, зростання навантаження на західні прикордонні переходи та інфраструктуру істотно змінили характер транскордонної взаємодії. Прикордонні території набули додаткових функцій, пов'язаних із забезпеченням транспортної доступності, гуманітарних та економічних зв'язків, переміщенням товарів і людей, підтриманням міжнародних контактів та формуванням нових логістичних маршрутів. У таких умовах транскордонне співробітництво дедалі тісніше пов'язується не лише з розвитком територій, а й із забезпеченням їхньої стійкості та спроможності реагувати на зовнішні виклики.

Євроінтеграційний курс України формує якісно нове середовище для розвитку транскордонного співробітництва. Поглиблення взаємодії з Європейським

Союзом, адаптація українського інституційного та нормативно-правового середовища до європейських підходів, розширення участі у програмах міжнародного територіального співробітництва, розвиток транспортних коридорів і прикордонної інфраструктури посилюють значення транскордонних територій як простору взаємодії України з європейськими регіонами. Відповідно змінюється й роль державної політики: від забезпечення загальних умов транскордонних контактів вона поступово переходить до формування комплексного середовища, у якому транскордонна взаємодія має бути пов'язана з регіональним розвитком, економічною інтеграцією, безпековими пріоритетами та довгостроковим стратегічним плануванням.

Саме тому традиційного розуміння транскордонного співробітництва як переважно локальної взаємодії суміжних територій уже недостатньо для пояснення сучасних процесів. ТКС важливо розглядати як багатовимірну систему територіальної взаємодії, у якій поєднуються економічні, інституційні, соціальні, інфраструктурні та безпекові компоненти. Такий підхід дає змогу розглядати транскордонне співробітництво одночасно як інструмент державної політики, механізм територіального розвитку, складову міжнародної територіальної співпраці та важливий напрям реалізації євроінтеграційних пріоритетів України.

Зміна змісту та функцій ТКС зумовлює необхідність оновлення підходів до його оцінювання та моніторингу. Управлінські рішення в цій сфері потребують достовірної та зіставної інформації про соціально-економічний стан прикордонних територій, зовнішньоекономічну активність, інтенсивність транскордонних зв'язків, реалізацію спільних програм і проєктів та інші характеристики розвитку територіальної взаємодії. Відсутність системного поєднання таких даних обмежує можливості регулярного порівняння територій, оцінювання результативності програм та інформаційного забезпечення державних і регіональних управлінських рішень. Тому вдосконалення статистичного та інформаційно-аналітичного забезпечення транскордонного співробітництва стає невід'ємною складовою сучасної державної політики у цій сфері.

Проблематика транскордонного співробітництва тривалий час перебуває у центрі уваги вітчизняних і закордонних науковців. Теоретичні засади міжнародної та транскордонної взаємодії, роль прикордонних територій у процесах регіонального розвитку, інституційні механізми співпраці, економічні ефекти транскордонних зв'язків, питання європейської інтеграції та державного регулювання знайшли відображення у значному масиві наукових досліджень. Окремий напрям сформували праці, присвячені оцінюванню розвитку прикордонних територій, статистичному забезпеченню транскордонних процесів, організаційним формам співробітництва та використанню європейського досвіду.

В українській науковій літературі значний внесок у розвиток теоретичних і прикладних засад транскордонного співробітництва зробили дослідники, праці яких охоплюють проблеми регіонального розвитку, європейської інтеграції, інституційного забезпечення транскордонної взаємодії, економічного потенціалу прикордонних територій, організації та оцінювання ТКС. Водночас науковий доробок за цією проблематикою залишається різноплановим: окремі дослідниць-

кі напрями розкривають переважно економічний, інституційний, просторовий, безпековий або євроінтеграційний вимір транскордонної взаємодії.

Попри значний науковий доробок, сучасна трансформація умов функціонування ТКС породжує низку питань, які потребують подальшого дослідження. Насамперед, йдеться про необхідність комплексного переосмислення державної політики розвитку транскордонного співробітництва в умовах безпекових викликів та поглиблення європейської інтеграції. Потребують подальшого розвитку підходи до узгодження державної регіональної політики з інструментами міжнародної територіальної співпраці, використання можливостей політики згуртованості Європейського Союзу, оцінювання зовнішньоекономічного та транскордонного потенціалу регіонів, а також формування системного статистичного моніторингу ТКС. Саме взаємозв'язок цих проблем визначає потребу в комплексному дослідженні транскордонного співробітництва України.

З урахуванням зазначеного ця монографія ґрунтується на авторському підході, відповідно до якого транскордонне співробітництво розглядається не як відокремлений напрям взаємодії прикордонних територій, а як складова ширшої системи міжнародної територіальної співпраці, пов'язана з державним управлінням, регіональним розвитком, економічною взаємодією, безпекою та європейською інтеграцією. Такий підхід передбачає поєднання теоретичного осмислення ТКС, дослідження його інституційного забезпечення, статистичного та економічного оцінювання фактичних процесів розвитку регіонів і визначення стратегічних орієнтирів державної політики.

Метою монографії є розвиток теоретичних і методичних засад дослідження транскордонного співробітництва України, комплексне оцінювання його сучасного стану та обґрунтування стратегічних орієнтирів державної політики його розвитку в умовах безпекових викликів і поглиблення європейської інтеграції.

Об'єктом дослідження є процеси розвитку транскордонного співробітництва України в умовах трансформації державної регіональної політики, безпекових викликів та європейської інтеграції. Предмет дослідження становлять теоретичні, інституційні, методичні та прикладні засади розвитку транскордонного співробітництва України, формування й реалізації державної політики в цій сфері та її стратегічного забезпечення.

Теоретичною основою монографії є положення економічної теорії, теорії регіонального розвитку, інституціональної теорії, концептуальні засади міжнародної територіальної та транскордонної співпраці, а також наукові праці вітчизняних і закордонних вчених, у яких досліджуються проблеми транскордонної взаємодії, державної регіональної політики, європейської інтеграції, територіального розвитку та статистичного забезпечення управлінських процесів.

Методологічну основу монографії становлять системний, інституційний, структурно-логічний, компаративний та стратегічний підходи, а також сукупність загальнонаукових і спеціальних методів дослідження. Для опрацювання теоретичних та інституційних положень використано методи аналізу й синтезу, узагальнення та систематизації; для статистичного та економічного оцінювання – статистичні, економетричні та багатовимірні методи аналізу; для виявлен-

ня регіональних відмінностей – кластерний аналіз; для дослідження європейського досвіду та можливостей його використання в Україні – компаративний аналіз; для визначення стратегічних напрямів розвитку – методи стратегічного аналізу. Поєднання цих методів забезпечило комплексність дослідження та взаємозв'язок його теоретичної, аналітичної та прикладної складових.

Інформаційну та джерельну базу дослідження становлять міжнародні нормативно-правові акти та європейські документи, законодавство України, нормативно-правові акти органів державної влади, документи державної та регіональної політики, офіційні статистичні матеріали Державної служби статистики України, Державної митної служби України, Державної прикордонної служби України, статистичних органів інших країн, дані міжнародних організацій та інформаційних систем, аналітичні матеріали, наукові праці та відкриті інформаційні ресурси.

Практичне значення результатів дослідження полягає в можливості їх використання під час формування та реалізації державної й регіональної політики розвитку транскордонного співробітництва, стратегічного планування розвитку прикордонних територій, удосконалення інституційного забезпечення міжнародної територіальної співпраці, оцінювання зовнішньоекономічного потенціалу регіонів та формування системи статистичного моніторингу ТКС. Окремі результати дослідження впроваджено або прийнято до використання в діяльності Комітету Верховної Ради України з питань інтеграції України до Європейського Союзу, Комітету Верховної Ради України з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування, Департаменту міжнародного співробітництва Львівської обласної державної адміністрації, Головного управління статистики у Львівській області та Львівського національного університету імені Івана Франка.

Структура монографії відображає загальну логіку дослідження: від теоретичного осмислення сутності та місця транскордонного співробітництва – через аналіз інституційного середовища та фактичних процесів його розвитку – до визначення стратегічних орієнтирів державної політики та вдосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення її реалізації.

Перший розділ формує теоретичну основу дослідження: простежує еволюцію наукових підходів до транскордонного співробітництва, уточнює його понятєвий апарат та визначає місце ТКС у системі міжнародної територіальної співпраці й безпеки. Другий розділ переводить дослідження в інституційну площину, розкриваючи архітектуру транскордонної взаємодії, інституційно-економічний механізм державної політики та можливості імплементації європейських практик транскордонної політики в Україні.

Третій розділ присвячено емпіричному дослідженню транскордонної співпраці регіонів України в умовах безпекових викликів та євроінтеграційних процесів. У ньому поєднано інструменти оцінювання розвитку та ефективності ТКС, аналіз зовнішньоекономічної діяльності регіонів як одного з індикаторів євроінтеграційних процесів та дослідження організаційних форм транскордонного співробітництва. Така побудова дає змогу перейти від загальних теоретичних та

інституційних положень до оцінювання реальних просторових та економічних проявів транскордонної взаємодії.

Четвертий розділ переводить результати дослідження в стратегічну площину. У ньому розглядається трансформація державної політики розвитку ТКС та її стратегічних орієнтирів, визначаються можливості стратегічного розвитку транскордонного співробітництва України в умовах реалізації політики згуртованості Європейського Союзу, а також розвиваються підходи до статистичного забезпечення моніторингу ТКС в умовах цифрової модернізації державної регіональної політики. Отже, завершальний розділ пов'язує результати теоретичного та емпіричного аналізу з перспективами подальшого розвитку державної політики.

Результати дослідження спрямовані на формування цілісного підходу до розвитку транскордонного співробітництва України, у якому державна політика, євроінтеграційні можливості, територіальний розвиток, безпекові пріоритети та інформаційно-аналітичне забезпечення розглядаються у взаємозв'язку. Такий підхід дає змогу не лише оцінювати сучасний стан транскордонної взаємодії, а й визначати умови її подальшого розвитку як складової європейської інтеграції України та стратегічного розвитку її прикордонних територій.

Автор висловлює подяку науковому редакторові монографії – завідувачці кафедри статистики Львівського національного університету імені Івана Франка, д. е. н., проф. О. С. Гринькевич, за цінні фахові поради на всіх етапах підготовки видання, а також науковому керівникові дисертаційної роботи, яка є основою монографії, – к. е. н., проф. С. О. Матковському. Окрема подяка рецензентам – д. е. н., с.н.с. Х. М. Притулі та д. е. н., проф. О. М. Шубалому – за ґрунтовний аналіз рукопису й слушні зауваження. Особлива подяка – моїм батькам, дружині та дітям за постійну підтримку в житті та науково-педагогічній діяльності.

INTRODUCTION

Cross-border cooperation (CBC) is an integral part of the contemporary development of border territories and one of the most effective mechanisms for deepening international territorial interaction. Its emergence is linked to the processes of European integration, decentralisation, regionalisation and the growing role of territories in implementing economic and social initiatives. Over recent decades, cross-border interaction has gradually moved beyond the traditional contacts between the authorities and territorial communities of neighbouring states, and now encompasses economic, infrastructural, social, environmental, cultural and institutional spheres. Its functions and organisational mechanisms are changing accordingly, as are the requirements placed on state policy, which sets the conditions for the development of cross-border ties.

For Ukraine, the significance of CBC stems from its geographical position, its immediate proximity to European Union (EU) member states, the uneven socio-economic development of its regions, and the need to include Ukrainian territories more actively in the European economic and social space. Cross-border interaction creates opportunities to expand foreign economic ties, develop transport and border infrastructure, attract investment and financial resources, implement joint projects and exchange experience in territorial development. At the same time, its potential depends largely on the capacity of state and regional policy to provide an adequate institutional environment, consistent strategic priorities and effective use of the available instruments of international territorial cooperation.

The new conditions in which cross-border territories operate became especially evident after the start of russia's full-scale aggression against Ukraine. Security risks, shifts in the direction of foreign economic flows, the restructuring of transport and logistics links, and the growing pressure on western border crossings and infrastructure have substantially changed the nature of cross-border interaction. Border territories have acquired additional functions: ensuring transport accessibility, sustaining humanitarian and economic ties,

facilitating the movement of goods and people, maintaining international contacts and developing new logistics routes. In these circumstances, CBC is increasingly linked not only to the development of territories but also to their resilience and capacity to respond to external challenges.

Ukraine's European integration course creates a qualitatively new environment for the development of CBC. Closer interaction with the EU, the adaptation of Ukraine's institutional and legal framework to European approaches, wider participation in international territorial cooperation programmes, and the development of transport corridors and border infrastructure all increase the importance of cross-border territories as a space for interaction between Ukraine and European regions. The role of state policy is changing accordingly. From ensuring the general conditions for cross-border contacts, it is gradually shifting towards shaping a comprehensive environment in which cross-border interaction must be linked to regional development, economic integration, security priorities and long-term strategic planning.

For this reason, the traditional understanding of CBC as primarily local interaction between adjacent territories is no longer sufficient to explain contemporary processes. CBC should be viewed as a multidimensional system of territorial interaction that combines economic, institutional, social, infrastructural and security components. This approach makes it possible to regard CBC simultaneously as an instrument of state policy, a mechanism of territorial development, a component of international territorial cooperation and an important avenue for implementing Ukraine's European integration priorities.

Changes in the content and functions of CBC require updated approaches to its assessment and monitoring. Management decisions in this area depend on reliable and comparable information on the socio-economic condition of border territories, foreign economic activity, the intensity of cross-border ties, the implementation of joint programmes and projects, and other characteristics of territorial interaction. The lack of a systematic combination of such data limits the scope for regular comparison of territories, assessment of programme effectiveness and information support for state and regional management decisions. Therefore, improving the statistical, information and analytical support for CBC is becoming an integral part of contemporary state policy in this field.

The issues of CBC have long been at the centre of attention of Ukrainian and foreign scholars. The theoretical foundations of international and cross-border interaction, the role of border territories in regional development, institutional mechanisms of cooperation, the economic effects of cross-border ties, and

questions of European integration and state regulation have all been addressed in a substantial body of research. A separate strand consists of studies devoted to assessing the development of border territories, statistical support for cross-border processes, organisational forms of cooperation and the use of European experience.

In Ukrainian scholarly literature, a significant contribution to the theoretical and applied foundations of CBC has been made by researchers whose work covers regional development, European integration, institutional support for cross-border interaction, the economic potential of border territories, and the organisation and assessment of CBC. At the same time, the body of scholarship on this subject remains heterogeneous: individual research strands address mainly the economic, institutional, spatial, security or European integration dimension of cross-border interaction.

Despite this considerable body of research, the current transformation of the conditions in which CBC operates raises a number of questions that call for further study. First of all, state policy on the development of CBC needs to be comprehensively rethought in the context of security challenges and deepening European integration. Further work is required on approaches to aligning state regional policy with the instruments of international territorial cooperation, harnessing the opportunities provided by EU cohesion policy, assessing the foreign economic and cross-border potential of regions, and establishing systematic statistical monitoring of CBC. The interrelationship among these issues underscores the need for a comprehensive study of Ukraine's CBC.

Taking this into account, the monograph is based on the author's approach, under which CBC is regarded not as a separate area of interaction between border territories but as part of a broader system of international territorial cooperation, linked to public administration, regional development, economic interaction, security and European integration. This approach entails combining a theoretical understanding of CBC, a study of its institutional support, a statistical and economic assessment of the actual processes of regional development, and the identification of strategic guidelines for state policy.

The aim of the monograph is to develop the theoretical and methodological foundations for the study of Ukraine's CBC, to comprehensively assess its current state, and to substantiate strategic guidelines for state policy on its development in the context of security challenges and deepening European integration.

The object of the research is the processes of CBC development in Ukraine amid the transformation of state regional policy, security challenges and

European integration. The subject of the research comprises the theoretical, institutional, methodological and applied foundations of CBC development in Ukraine, the formation and implementation of state policy in this field, and the strategic framework for its development.

The theoretical basis of the monograph comprises the theoretical propositions of economic theory, regional development theory and institutional theory, the conceptual foundations of international territorial and cross-border cooperation, and the works of Ukrainian and foreign scholars who examine cross-border interaction, state regional policy, European integration, territorial development and statistical support for management processes.

The methodological basis of the monograph consists of systemic, institutional, structural and logical, comparative and strategic approaches, together with a set of general scientific and specialised research methods. The theoretical and institutional recommendations were developed using methods of analysis and synthesis, generalisation and systematisation. Statistical, econometric and multivariate methods of analysis were applied for statistical and economic assessment, cluster analysis for identifying regional differences, comparative analysis for studying European experience and the possibilities of applying it in Ukraine, and methods of strategic analysis for determining strategic directions of development. The combination of these methods ensured the comprehensiveness of the study and the coherence of its theoretical, analytical and applied components.

The information and source base of the research comprises international legal acts and European documents, the legislation of Ukraine, regulatory acts of public authorities, state and regional policy documents, official statistical materials of the State Statistics Service of Ukraine, the State Customs Service of Ukraine and the State Border Guard Service of Ukraine, the statistical authorities of other countries, data from international organisations and information systems, analytical materials, scholarly works and open information resources.

The practical significance of the research results lies in the possibility of using them in shaping and implementing state and regional policy on CBC development, in strategic planning for the development of border territories, in improving the institutional support for international territorial cooperation, in assessing the foreign economic potential of regions, and in establishing a system of statistical monitoring of CBC. Some of the research results have been implemented or accepted for use by the Verkhovna Rada of Ukraine Committee on Ukraine's Integration into the European Union, the Verkhovna Rada of Ukraine

Committee on the Organisation of State Power, Local Self-Government, Regional Development and Urban Planning, the Department of International Cooperation of the Lviv Regional State Administration, the Main Department of Statistics in Lviv Oblast, and Ivan Franko National University of Lviv.

The fourth chapter places the research findings in a strategic context. It proceeds from a theoretical understanding of the essence and place of CBC, through an analysis of the institutional environment and of the actual processes of its development, to the identification of strategic guidelines for state policy and the improvement of the information and analytical support for its implementation.

The first chapter lays the theoretical foundation of the research: it traces the evolution of scholarly approaches to CBC, refines its conceptual framework and determines the place of CBC in the system of international territorial cooperation and security. The second chapter moves the research onto an institutional plane, examining the architecture of cross-border interaction, the institutional and economic mechanism of state policy, and the possibilities for implementing European cross-border policy practices in Ukraine.

The third chapter is devoted to an empirical study of cross-border cooperation among Ukraine's regions under security challenges and European integration processes. It combines tools for assessing the development and effectiveness of CBC, an analysis of the foreign economic activity of regions as one of the indicators of European integration processes, and a study of the organisational forms of CBC. This structure makes it possible to move from general theoretical and institutional propositions to an assessment of the real spatial and economic manifestations of cross-border interaction.

The fourth chapter translates the research findings into the strategic domain. It examines the transformation of state policy on CBC development and its strategic guidelines, identifies opportunities for the strategic development of Ukraine's CBC within the implementation of EU cohesion policy, and develops approaches to the statistical support of CBC monitoring in the context of the digital modernisation of state regional policy. The final chapter thus links the results of theoretical and empirical analysis with the prospects for the further development of state policy.

The research results are aimed at shaping an integrated approach to the development of Ukraine's CBC, in which state policy, European integration opportunities, territorial development, security priorities and information and analytical support are considered in their interrelation. This approach makes it possible not only to assess the current state of cross-border interaction but also

to identify the conditions for its further development as a component of Ukraine's European integration and of the strategic development of its border territories.

The author expresses gratitude to the scientific editor of the monograph, Head of the Department of Statistics at Ivan Franko National University of Lviv, Doctor of Economic Sciences, Prof. O. S. Hrynkevych, for valuable professional advice at all stages of preparing the publication, and to the research supervisor of the dissertation on which the monograph is based, Candidate of Economic Sciences, Prof. S. O. Matkovskyy. Special thanks go to the reviewers, Doctor of Economic Sciences, Senior Researcher Kh. M. Prytula and Doctor of Economic Sciences, Prof. O. M. Shubalyi, for their thorough analysis of the manuscript and pertinent comments. Thanks are due to my parents, wife and children for their constant support in life and in my academic and teaching work.

Наукове видання

ВАСЬКІВ Степан Федорович

ТРАНСКОРДОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО УКРАЇНИ: ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА, ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИЙ ВИМІР І СТРАТЕГІЧНІ ПЕРСПЕКТИВИ

Монографія

Друкується в авторській редакції
Комп'ютерне макетування *Світлани Сеник*
Обкладинка *Андрія Манька*

Формат 70х100/16. Ум. друк. арк. 24,02. Тираж 35 прим.

Видавець та виготовлювач:
Львівський національний університет імені Івана Франка.
вул. Університетська, 1, м. Львів, 79007
Свідоцтво про внесення суб'єкту видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК № 3059 від 13.12.2007 р.

Монографія присвячена теоретико-методологічним засадам державної політики розвитку транскордонного співробітництва України в умовах євроінтеграції. Розкрито інституційні основи управління взаємодією прикордонних територій, проаналізовано практику транскордонного співробітництва українських регіонів у контексті безпекових викликів і перспектив євроінтеграції, обґрунтовано підходи до оцінювання структурних диспропорцій прикордонного розвитку. Визначено стратегічні орієнтири трансформації державної політики у цій сфері та механізми їх реалізації відповідно до політики згуртованості ЄС, окреслено цифровий вимір модернізації державної регіональної політики та запропоновано систему статистичного забезпечення моніторингу транскордонного співробітництва.

Видання розраховане на науковців, представників органів державної влади та місцевого самоврядування, викладачів і студентів відповідних спеціальностей, а також усіх, хто цікавиться питаннями розвитку транскордонного співробітництва України.